

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

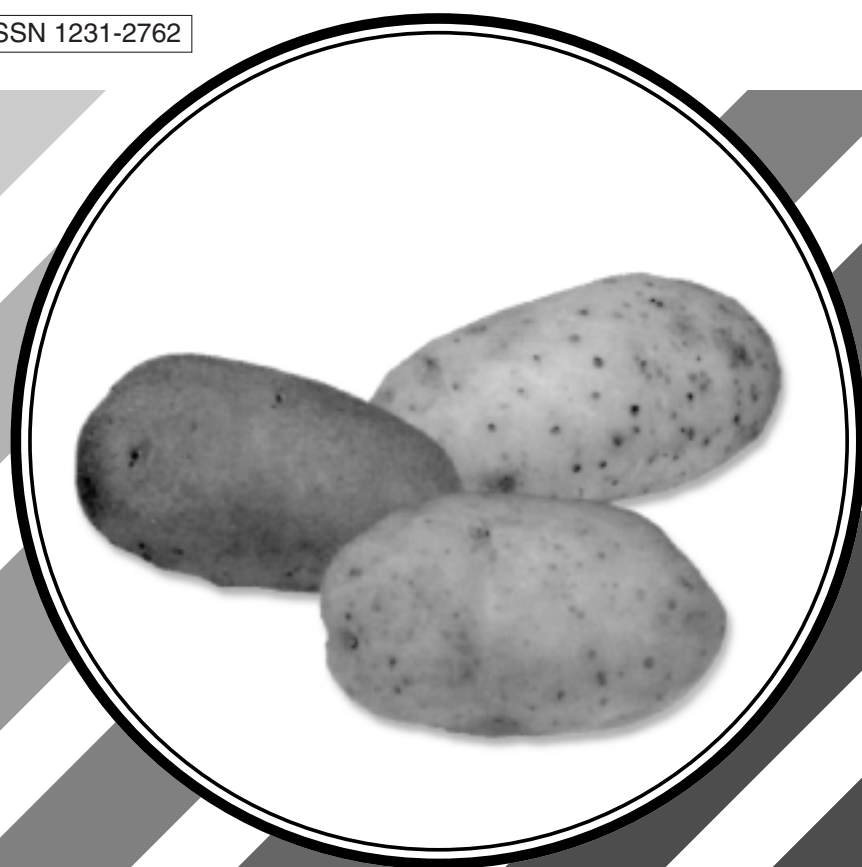
NR
17

RYNEK ZIEMNIAKA

stan i perspektywy

ISSN 1231-2762

**RAPORTY
RYNKOWE**

KWIECIEŃ 2000

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja i podaż ziemniaków – *W. Dzwonkowski, J. Chotkowski*
- III. Popyt na ziemniaki – *W. Dzwonkowski, I. Szczepaniak, E. Rosiak*
- IV. Ceny – *W. Dzwonkowski*
- V. Rynek ziemniaków w Europie – *J. Rembeza*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski tel: 827-36-64

AUTORZY:

mgr Wiesław Dzwonkowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 612

mgr Iwona Szczepaniak
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 770

dr Ewa Rosiak
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

dr Jacek Chotkowski
• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

dr Jerzy Rembeza
• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

Raport zatwierdziła w dniu 04.04.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materńko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w październiku 2000 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek drobiu i jaj /17/ • maj 2000,
2. Rynek cukru /17/ • maj 2000,
3. Rynek mięsa /18/ • maj 2000,
4. Rynek zbóż /18/ • maj 2000,
5. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /11/ • czerwiec 2000,
6. Rynek rzepaku /17/ • czerwiec 2000,
7. Rynek ziemi rolniczej /3/ • czerwiec 2000,
8. Rynek owoców i warzyw /16/ • lipiec 2000,
9. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /18/ • wrzesień 2000,
10. Rynek pasz /8/ • październik 2000,
11. Rynek ziemniaka /18/ • październik 2000,
12. Rynek mleka /19/ • listopad 2000,
13. Popyt na żywność /1/ • grudzień 2000.

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

Od grudnia 2000 roku rozpoczynamy systematyczne publikowanie raportu dotyczącego wyłącznie popytu na żywność. Raport zawierał będzie dokładną informację o dotychczasowych i przewidywanych kierunkach rozwoju popytu na podstawowe grupy produktów spożywczych. Autorzy zaprezentują w nim szczegółową analizę aktualnego poziomu i struktury konsumpcji żywności w Polsce oraz determinujących ją czynników i uwarunkowań o charakterze makro- i mikroekonomicznym.

REASUMPCJA

Zbiory ziemniaków w 1999 r. wyniosły 19,9 mln ton i były o 6.0 mln ton mniejsze niż w roku 1998. Wpłynęły na to przede wszystkim niższe o około 21,5% plony ziemniaków, które wyniosły 15,7 t/ha. W bieżącym sezonie utrzymała się trwała tendencja ograniczania uprawy ziemniaków. W 1999 r. areal ich uprawy ukształtował się na poziomie 1.27 mln ha i w stosunku do roku ubiegłego obniżył się o 2.1%. Ograniczenie powierzchni uprawy ziemniaków częściej występowało w grupie tych województw, w których znaczenie ziemniaków dla rolnictwa jest niewielkie, a w województwach tzw. „ziemniaczanych”, w których ziemniaki mają co najmniej 15% udział w zasiewach, powierzchnia ich uprawy została nieznacznie zwiększona. Udział ziemniaków w strukturze zasiewów w 1999 r. zmniejszył się do 10.1%.

Rok 1999 był już trzecim kolejnym rokiem utrzymywania się spadkowych tendencji w produkcji nasiennej. Do głównych przyczyn spadku produkcji sadzeniaków kwalifikowanych należy zaliczyć bardzo wysokie koszty wymiany sadzeniaków oraz bardzo niską towarowość produkcji ziemniaków, co powoduje, że w przypadku produkcji ziemniaków na po-

trzeby własne, częsta wymiana sadzeniaków jest nieuzasadniona ekonomicznie. W tej sytuacji udział sadzeniaków kwalifikowanych w całkowitym zużyciu sadzeniaków wciąż kształtuje się na bardzo niskim poziomie i w bieżącym sezonie wyniósł ok. 2,5% wobec 3,4% w sezonie 1998/99. Jednak wysoka opłacalność produkcji ziemniaków jadalnych w sezonie 1999/00 spowodowała, że obecnie na rynku nasennym popyt przewyższa podaż, zwłaszcza w odniesieniu do odmian uprawianych na najwcześniejszy zbiór oraz na popularne odmiany jadalne, co skutkuje wzrostem cen rynkowych sadzeniaków. Stwarza to przesłanki do zwiększenia w 2000 r. areалу produkcji nasiennej ziemniaków.

Zdecydowanie niższe zbiory ziemniaków w bieżącym sezonie spowodowały znaczący wzrost ich cen. Wyższe są przede wszystkim ceny ziemniaków jadalnych, które dominują w obrocie rynkowym. We wrześniu 1999 r. ceny targowiskowe były o 30% wyższe niż przed rokiem. W miarę upływu czasu, wzrost cen wykazywał coraz większą dynamikę. Na przełomie roku ceny targowiskowe osiągnęły poziom 460-470 zł/t i w porównaniu z analogicznym okresem poprzednie-

go sezonu były wyższe o 82-85%. W końcu sezonu handlowego ceny otrzymywane przez rolników na targowiskach mogą być zbliżone do 500 zł/t i będą wówczas dwukrotnie wyższe więcej niż w ubiegłym roku. Mimo ograniczonej podaży i trudności z pozyskaniem surowca, w kampanii jesiennej za ziemniaki skrobiowe krochmalnie płaciły nawet mniej niż w 1998 r. Średnia cena w skupie ziemniaków skrobiowych jesienią 1999 r. wyniosła ok. 128 zł/t i w porównaniu z rokiem poprzednim była niższa o ok. 5%.

Obroty rynkowe ziemniakami kształtują się na dużo niższym poziomie i w ciągu całego sezonu 1999/00 wyniosą niepełną 3,1 mln, tj. o ok. 19% mniej niż w sezonie 1998/99. Spadek ten wynika przede wszystkim z ograniczenia przemysłowego przetworu ziemniaków na skrobię i spirytus, który kształtuje się na poziomie ok. 500 tys. ton, podczas gdy rok wcześniej wynosił ok. 1030 tys. ton. Wzrosło jedynie zapotrzebowanie przemysłu spożywczego na ziemniaki do produkcji frytek, chipsów oraz innych przetworów spożywczych. Popyt na rynku krajowym na ziemniaki konsumpcyjne, w warunkach wysokich ich cen, również kształtuje się

Bilans ziemniaków (tys. ton)

Wyszczególnienie	1986/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000 *	2000/2001 **
Zbiory	36186	27217	20776	25949	19927	21300
Import	90	35	66	24	35	30
Razem do dyspozycji	36276	27252	20842	25973	19962	21330
Zużycie w gospodarstwach	24191	18541	14458	18353	14294	15110
- sadzenie	4670	3100	2950	2950	2800	2730
- spasanie	16978	12478	8827	12601	8857	9750
-samozaopatrzenie	2543	2650	2650	2700	2650	2630
Sprzedaż razem	6373	4524	3425	3782	3064	3510
- na konsumpcję	2830	2357	2185	2072	2040	2030
- na zaopatrzenie przemysłu***	2782	2067	1140	1535	940	1380
- na eksport	761	72	69	175	84	100
Ubytki i straty	5712	4500	2990	3940	2591	2769

* dane nieostateczne,

** prognoza

*** ziemniaki zużyte przez przemysł, bez względu na przeznaczenie

Źródło: Dane GUS

na niższym poziomie. Ocenia się, że sprzedaż ziemniaków jadalnych do bezpośredniej konsumpcji w bieżącym sezonie jest o ok. 2% niższa w stosunku do poziomu z ubiegłego sezonu. Niższy jest także ponad 2-krotnie eksport ziemniaków świeżych. Mimo spadku produkcji w roku 1999 o ok. 23%, do obrotu rynkowego w bieżącym sezonie trafi zaledwie ok. 15% ubiegłorocznych zbiorów. Obecny poziom obrotów rynkowych ziemniakami jest ok. 2-krotnie niższy niż średnio w latach 1986-89..

Zmniejszy się o blisko 22% zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw przede wszystkim na skutek ograniczenia paszowego wykorzystania ziemniaków. Zmalaje także samozaopatrzenie rodzin rolniczych i zużycie sadzeniaków. Łączne zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw rolniczych w sezonie 1999/00 może wynieść ok. 14,3 mln ton, z czego na pasze przeznaczone zostanie ponad 8,8 mln ton.

Utrzymuje się spadkowy trend spożycia ziemniaków świeżych, które w sezonie 1999/00 będzie mniejsze o ok. 2 kg i wyniesie około 122 kg/mieszkańca. Prawdopodobnie została zahamowana wysoka dynamika wzrostu spożycia przetworów z ziemniaków, gdyż ocenia się, że ich spożycie w bieżącym sezonie wyniesie około 11,6 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca tj. na poziomie poprzedniego sezonu. Jest to związane ze znaczącym wzrostem ich cen detalicznych. Łączne spożycie ziemniaków w Polsce w sezonie 1999/00 obniży się o ok. 2% w porównaniu z sezonem po-

przednim i wyniesie ok. 133 kg/mieszkańca. Jednocześnie powiększają się dysproporcje między spożyciem ziemniaków przez ludność rolniczą oraz nierolniczą. Ograniczaniu konsumpcji ziemniaków przez ludność miejską towarzyszy zwiększenie ich spożycia przez rolników.

Niepomyślny przebieg kampanii jesiennej 1999 r., tj. trudności z pozyskaniem przez przemysł odpowiedniej ilości ziemniaków, spowodował, że przerób na skrobie, spirytus i susze znacznie się zmniejszy. Zużycie ziemniaków do produkcji skrobi w bieżącym sezonie jest niższe o ok. 57% i wynosi zaledwie 350 tys. ton. W jeszcze większym stopniu zmniejszył się przerób ziemniaków w gorzelniach i kształtuje się na poziomie 60 tys. ton wobec 233 tys. ton w sezonie poprzednim. W bieżącym sezonie przerobi się również o ok. 35% mniej ziemniaków z przeznaczeniem na susze.

W odróżnieniu od wykorzystania ziemniaków w przemyśle gorzelnianym i skrobiowym, utrzymuje się wzrostowa tendencja w przetwórstwie ziemniaków na chipsy i frytki. Jest to dział przetwórstwa żywności, należący do najbardziej dynamicznie się rozwijających, zarówno pod wpływem rosnącego popytu wewnętrznego, jak też i zwiększającego się ich eksportu. Ocenia się, że w sezonie 1999/00 przerób ziemniaków na frytki i chipsy wyniesie ok. 380 tys. ton, tj. o ok. 20% więcej niż w sezonie poprzednim.

Po przejściowej poprawie w sezonie 1998/99, w sezonie bieżącym sytuacja

w handlu zagranicznym ziemniakami i ich przetworami kształtuje się mniej korzystnie, przy czym o pogorszeniu w kształtowaniu się salda zadecyduje głównie I-sze półrocze 2000 r. Ocenia się, że w sezonie 1999/00 wpływy z eksportu wyniosą niespełna 60 mln USD wobec 66-67 mln USD w dwóch poprzednich sezonach. Wydatki związane z importem wzrosną wprawdzie tylko nieznacznie, ale i tak nastąpi pogorszenie o ok. 8 mln USD salda obrotów branży ziemniaczanej. Jest to związane przede wszystkim ze znaczącym spadkiem cen transakcyjnych w eksporcie ziemniaków i ich przetworów, przy jednoczesnym wzroście cen importowych. Wolumen eksportu w ekwiwalencie ziemniaków w bieżącym sezonie wyniesie ok. 509 tys. ton (288 tys. ton w II półroczu 1999). Import ziemniaków i ich przetworów ukształtuje się na poziomie 492 tys. ton w ekwiwalencie ziemniaków (196 tys. ton w II półroczu 1999 r.).

W sezonie 2000/2001 należy spodziewać się dalszego ograniczenia powierzchni uprawy ziemniaków. Przy przeciętnych plonach zbiory ziemniaków mogą wynieść około 21,5 mln ton i być wyższe od ubiegłorocznych o ok. 7%. Można się liczyć także ze zwiększeniem obrotów rynkowych ziemniakami. Objęcie rynku skrobi interwencją (dopłaty do eksportu) będzie sprzyjać znaczącemu zwiększeniu przerobu ziemniaków skrobiowych. Utrzyma się także wysoka dynamika przetwórstwa ziemniaków na frytki i chipsy. W zależności od sytuacji cenowej na rynku ziemniaków, może się zwiększyć ich eksport przynajmniej do poziomu z sezonu 1998/99.

SUMMARY

Potato crops in 1999 amounted to 19.9 mill tons, i.e. were lower by 6.0 mill tons than in 1998. Decline in potato crops was caused by decrease in yield that sloped down by 21.5% to 15.7 tons per 1 hectare. Tendency to reduce potato area reminded in the current year. Potato area in 1999 totalled 1.27 mill ha and was 2.1% lower than recorded last year. Reduction in potato area was observed in the provinces where potatoes are of marginal importance. In so-called potato provinces where potatoes contribute at least 15% in the crop rotation, a slight increase in potato area was observed. Overall potato share in the crop rotation declined to 10.1%.

The 1999 season was the third consecutive year of downward trends in potato seed production. It mainly resulted from high prices of seed potatoes and very low share of marketed potato production. Having most of the crops utilised on farms seed purchases are not necessary from an economic point of view. Thus the share of certified potato seeds in total use of seed potatoes fluctuates at low level of 2.4% versus 3.9% in the season of 1998/99. Although due to high profitability of the production of potatoes for consump-

tion in the 1999/00 season demand for seed potatoes exceeds their supply, particularly in case of early or popular food varieties. Such circumstances further support market prices of seed potatoes, which may result in the increase in their area in the year 2000.

Remarkably lower potato crops recorded in the current season led to significant increase in their prices. The highest price growth concerned particularly potatoes for consumption that dominate market turnover. In September of 1999 spot market prices were by 30% higher than a year ago. Growth rate has shown higher and higher dynamics. At the break of the last year potato spot market prices reached 460-473 PLN/t and were higher by 82-85% than observed in the relevant period of the previous season. At the end of the current marketing season spot prices of potatoes are predicted to double those of last season and reach almost 500 PLN/t. In spite of limited supplies and tight raw material basis, in the autumn campaign starch producers paid even lower prices for starch potatoes than an year ago. Average procurement price paid for starch potatoes declined by 5% as compared to the

previous season and amounted to 128 PLN/t.

In the 1999/00 season the volume of market trade in potatoes fell by 19% to 3.1 mill tons.

The decline results from limited potato use in starch and spirit production, which in 1999 almost halved (500 thousand tons versus 1030 thousand tons in 1998). Only in case of potato use for the production of chips, crisps and other food products increase in demand was reported. Domestic demand for consumption potatoes decreased by 2%. The exports of fresh potatoes halved. Beside a 23% decline in potato crops only 15% of the 1999 crop is going to be marketed. Observed at present level of marketed potato production is 50% lower than the average calculated for the period of 1986-90.

Due to contracting demand for feed use, on-farm use of potatoes is projected to decline by 22%. On-farm food and seed uses are forecast to decline too. Altogether total on-farm potato use in the season of 1999/00 may amount approximately 14.3 mill tons of which 8.8 mill tons is to be fed.

Potato Balance sheet ('000 t)

Item	1986/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000*	2000/2001**
Crops	36186	27217	20776	25949	19927	21300
Imports	90	35	66	24	35	30
Total supply	36276	27252	20842	25973	19962	21330
On-farm use	24191	18541	14458	18353	14294	15110
- seeds	4670	3100	2950	2950	2800	2730
- feed	16978	12478	8827	12601	8857	9750
-self-consumption	2543	2650	2650	2700	2650	2630
Total sales	6373	4524	3425	3782	3064	3510
- for consumption	2830	2357	2185	2072	2040	2030
- for industrial use***	2782	2067	1140	1535	940	1380
- exports	761	72	69	175	84	100
Wastes and losses	5712	4500	2990	3940	2591	2769

* preliminary data,

** forecast

*** industrial use irrespectively of the branch

Source: CSO

Downward tendency in the consumption of fresh potatoes prevailed also in 1999/00 and is projected to decrease by 2.0 kg to about 122 kg per capita. Probably high dynamics of potato-based product consumption has been hampered in the current season and as it is assessed may remain close to the level recorded previously (11,6 kg per capita). It is closely related to increase in their retail prices. Thus total potato consumption in the season of 1999/00 may decline by 2% to 134 kg per capita. Accordingly the differences in potato consumption between rural and urban households are widening. Declining potato consumption in urban households goes in line with opposite tendency in rural households.

Reflecting unfavourable circumstances, prevailing during potato campaign last autumn, (difficulties with procurement of demanded raw material quantity) industrial processing (starch, spirit and dried potato processing) will be subject to a significant decline. Potato use in starch pro-

duction in the current season is lower by 57% and amounts to just 350 thousand tons. Even greater decline was observed in case of potato processing in distilleries (60 thousand tons currently versus 233 thousand tons in the previous season).

Contrary to the use potatoes in spirit and starch industry, their use in processing for chips and crisps is of growing importance. This branch is characterised by most dynamic development in terms of growing as well domestic as demand and exports. The use of potatoes processing for chips and crisps will increase by 20% and total 380 thousand tons.

Following a temporary improvement the situation in foreign trade in potatoes and potato-based deteriorated. It was mainly caused by trade flows in the first half of 2000. It is assessed that export revenue in the 1999/00 season will amount to just 60 mill USD versus 66-67 mill USD in the two preceding seasons. The expenditure on im-

ports will rise insignificantly, but overall balance of trade is forecast to decline by approx. 8 mill USD. It is mainly caused by remarkable decline in achieved export prices and, on the other hand, by increase in import prices. The volume of exports in the current season will total about 509 thousand tons in raw potato equivalent, including 288 thousand tons in the second half of 1999, while imports will amount to 492 thousand tons (196 thousand tons in the second half of 1999).

A further contraction of potato area is can be expected in the season of 2000/01. Assuming average yield level, potato crops may amount to about 21.5 mill tons, i.e. 7% higher than observed in the current season. An increase in market turnover can also be considered. Imposition of export subsidies paid to potato starch will lead to remarkable increase of potato processing in this respect. Depending on the price situation on the market, potato exports may increase to the level observed in the 1998/99 season.